

Handleiding natuurbeheerplan DEEL 2

Inventaris

versie 05/04/2019

De inventarisatie heeft als doel informatie te verzamelen om de beheerdoelstellingen - die in deel 1 verkenning van het natuurbeheerplan een eerste keer algemeen werden beschreven - verder te kunnen uitwerken.

De resultaten van de inventarisatie laten je toe de huidige situatie te bepalen en zo zicht te krijgen op:

- Wat goed is en moet behouden worden
- Wat niet goed is en moet aangepakt worden
- Waar welke doelen haalbaar zijn
- Waar welke maatregelen nodig zijn

De inventarisatie bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Inventarisatie van het terrein met behulp van standaardfiches
2. Kwaliteitsbeoordeling van de Europees te beschermen habitats en Regionaal belangrijke biotopen (RBB)
3. Eventuele bijkomende inventarisatie voor bepaalde terreinen, vegetaties of indicatoren. Deze bijkomende inventarisatie is maar nodig als uit de informatie die is afgeleid van de standaardfiches en de kwaliteitsbeoordeling onvoldoende is om de beheerdoelstellingen te kunnen formuleren.

1. Inventarisatie van het terrein met behulp van standaardfiches

Je inventariseert het terrein (de effectief deelnemende percelen van het natuurbeheerplan) volledig aan de hand van standaardfiches, waarop je de algemene kenmerken van het terrein noteert.

Per type ecotoop gebruik je een andere standaardfiche. We onderscheiden alles samen 13 ecotopen. Er zijn dus 13 verschillende standaardfiches:

- 1) Bossen
- 2) Graslanden
- 3) Heide en hoogveen
- 4) Moeras
- 5) Ruigten & pioniervegetaties en struwelen
- 6) Procesgestuurde natuur – mozaïeklandschap
- 7) Slikken en schorren
- 8) Stilstaande wateren
- 9) Strand en duinen
- 10) Kleine landschapselementen
- 11) Akker
- 12) Park
- 13) Gebouw/constructie

Je vult één standaardfiche in per beheereenheid of inventarisatie-eenheid.

De fiche voor park vul je slechts in als geen van de andere fiches geschikt is. In parken zijn sommige delen immers bos of een ander ecotype.

Beheereenheid / inventarisatie-eenheid

De **beheereenheid** is de kleinste eenheid van beheer en komt overeen met een onderdeel van het terrein, waarin een reeks eigenschappen vrij gelijkaardig zijn (bodem, vegetatie, waterhuishouding,...). Bij het indelen in een beheerindeling hoef je je niet al te hard te fixeren op aanwezig soorten. Je kijkt best vooral naar gelijkaardige beheerdoelstellingen (natuurstreefbeelden).

Hierbij een aantal aandachtspunten:

- Een beheereenheid is een middel om de uitvoering van beheermaatregelen voor het realiseren van ecologische, economische of sociale doelen op een praktische manier te kunnen organiseren;
- Per beheereenheid kan er logischerwijs maar 1 beheerder zijn;
- Beheereenheden zijn over het algemeen groter dan 10 are. Een maximum oppervlakte is er niet, maar algemeen zijn beheereenheden ergens tussen 2 ha en 5 ha groot;
- De aanwezigheid van lijnvormige elementen (weg, bomerij, waterloop,...) betekent niet noodzakelijk dat je de beheereenheid moet opsplitsen;

Bij de start van de inventarisatie is er vaak nog geen indeling in beheereenheden gemaakt. Er kan een oude beheerindeling bestaan, maar die je bewust niet wenst te gebruiken voor de uitvoering van de inventarisatie. Het is ook mogelijk dat door de inventarisatie nieuwe inzichten ontstaan en je de bestaande (oude) beheerindeling wil aanpassen.

In dergelijke gevallen kan je werken met **inventarisatie-eenheden**. Je maakt daarvoor gebruik van de meest recente biologische waarderingskaart (BWK). Hierbij een aantal bijkomende aandachtspunten:

- De inventarisatie-eenheid bestaat uit de afgebakende vegetatie uit de BWK;
- Het is mogelijk om de gekarteerde vegetaties uit deze BWK in één fiche gezamenlijk te inventariseren (te clusteren), wanneer deze gelijkaardige eigenschappen bezitten (vegetatie, bodem, waterhuishouding,...).

De gebruikte indeling in inventarisatie-eenheden hoeft dus niet dezelfde te zijn als de indeling in beheereenheden in delen 3 tot 5 van het natuurbeheerplan.

Bij het invullen van de standaardfiche doorloop je de volledige beheereenheid of inventarisatie-eenheid. Hierdoor krijg je een goed beeld van de aard en de opbouw van het terrein en de variatie binnen de eenheid.

Je kan de standaardfiches downloaden op de website van Natuur en Bos

(<https://www.natuurenbos.be/beleid-wetgeving/natuurbeheer/natuurbeheerplan/het-nieuwe-natuurbeheerplan-geldig-van-28102017/e>).

Voor het bepalen van het actueel vegetatietype kan je de Biologische Waarderingskaart (BWK) en de Natura2000-habitatkaart raadplegen (via <http://geopunt.be>). Als op het terrein blijkt dat de reële toestand afwijkt van deze kaarten kan je het voorkomende vegetatietype bepalen aan de hand van de BWK-code. Om te bepalen of de vegetatie als Europees te beschermen habitat of RBB kan beschouwd worden, kan je vervolgens gebruik maken van een van de volgende sleutels:

- Algemeen: https://pureportal.inbo.be/portal/files/11862176/DeSaeger_etal_2016_BWKHabitatkarteringEenPraktischeHandleidingDeel1MethodologieKarteerregelsKarteringseenhedenHoofdsleutel.pdf
- Graslandsleutel: https://pureportal.inbo.be/portal/files/14109051/DeSaegerWouters_2018_BWKenHabitatkarteringPraktischeHandleidingDeel5DeGraslandsleutel.pdf

- Heidesleutel:
https://pureportal.inbo.be/portal/files/11862151/DeSaeger_etal_2016_BWKHabitatkarteringPraktischeHandleidingDeel2DeHeidesleutel.pdf
- stilstaande wateren:
https://pureportal.inbo.be/portal/files/12057310/Scheers_etal_2016_BWKHabitatkarteringEenPraktischeHandleidingDeel3VeldsleutelVoorTyperenVanStilstaandeWaterenInVlaanderen.pdf
- bossleutel:
https://pureportal.inbo.be/portal/files/11868211/Vandekerkhove_etal_2016_BWKHabitatkarteringPraktischeHandleidingDeel4DeBossleutel.pdf

Op dat ogenblik wordt ook reeds duidelijk waar de meest geschikte locaties zijn voor het bepalen van de kwaliteit van het actueel aanwezig Europees te beschermen habitat of Regionaal Belangrijk Biotop (zie verder).

2. Kwaliteitsbeoordeling van de Europees te beschermen habitats en Regionaal belangrijke biotopen (RBB)

Waar er al een Europees te beschermen habitat of een RBB aanwezig is (mogelijk gedegradeerd), vul je bijkomend een of meerdere fiches 'kwaliteitsbeoordeling' in om de lokale staat van instandhouding te bepalen (LSVI).

Wanneer fiches kwaliteitsbeoordeling invullen

Op basis van de meest recente versie van de BWK, bepaal je de totale oppervlakte van elk actueel aanwezig Europees te beschermen habitat of RBB over alle effectief aan het natuurbeheerplan deelnemende percelen. Voor elk actueel aanwezig Europees te beschermen habitat of RBB waarvan deze totale oppervlakte **groter is dan 0,5 ha** vul je één of meerdere fiches kwaliteitsbeoordeling in.

voorbeeld:

- *in beheereenheid 1 komt habitat rbbkam over 30 are voor, in beheereenheid 7 over 40 are (niet aansluitend met beheereenheid 1). De totale oppervlakte is 70 are: je moet dus een kwaliteitsbeoordeling doen.*
- *Enkel in beheereenheid 7 komt er een kleine vlek rbbkam voor over 30 are: geen kwaliteitsbeoordeling nodig.*

Proefvlakken: aantal, spreiding en afmeting

Je vult één fiche kwaliteitsbeoordeling in per **proefvlak**.

Het gebruik van een proefvlak laat toe om in plaats van de volledige oppervlakte die de vegetatie inneemt te analyseren, dit te doen voor een beperktere oppervlakte, het proefvlak, dat representatief is.

Om het **aantal** proefvlakken te berekenen gebruik je volgende formule, waarbij het resultaat naar boven wordt afgerond:

$$n_x = \frac{50}{1 + (50/N_x)}$$

met n_x = aantal in te vullen fiches voor kwaliteitsbeoordeling voor het actueel aanwezig Europees te beschermen habitat x of RBB x,

$N_x =$ totale oppervlakte (ha) van het actueel aanwezig Europees te beschermen habitat x of RBB x.

Je **spreidt** deze proefvlakken zo goed mogelijk over het terrein en/of de beheereenheden. Je kiest de plaats van het proefvlakken zo dat ze zo representatief mogelijk zijn voor het terrein in kwestie. Het is zeker niet de bedoeling om enkel de zeer goed ontwikkelde of enkel de slecht ontwikkelde Europees te beschermen habitats of RBB's te beoordelen.

Een proefvlak moet een bepaalde **afmeting** hebben, die onder andere afhankelijk is van de homogeniteit van de vegetatie. Voor elk Europees te beschermen habitat en RBB is in functie van deze inventarisatie (en latere beheermonitoring) een aanbevolen oppervlakte en een maximum oppervlakte bepaald waarover een opname kan gemaakt worden (= één fiche invullen).

De aanbevolen oppervlakte van een proefvlak is voor de meeste Europees te beschermen habitats en RBB 0,5 ha. De maximale oppervlakte die in één keer kan beoordeeld worden is 1 ha. Voor een aantal Europees te beschermen habitats en RBB gelden andere waarden. Deze zijn opgenomen in onderstaande tabel. Voor oevervegetaties is de oppervlakte omgezet naar een oeverlengte.

Europees habitat of RBB	Maximum	Aanbevolen	Eenheid
1130, 2130_hd, 2180, 2310, 2330, 2330_bu, 2330_dw, 4030, 9110, 9120, 9190, rbbah, rbbkam, rbbppm	2	1	ha
3130, 3130_aom, 3140, 3150, 3160	400	100	m
Andere Europees te beschermen habitats / RBB'en	1	0,5	ha

Als de oppervlakte van de vegetatievlek waarvoor je de fiche zal invullen kleiner is dan 0,5ha, dan is de volledige vlek het proefvlak.

De fiche invullen

De fiches zijn telkens opgebouwd uit drie onderdelen:

- kenmerkende soorten voor kwaliteitsbepaling
- structuurkenmerken
- verstoringsindicatoren

Je vult de fiches in uitsluitend via aanvinkvakjes. Door middel van smileys is aangegeven wanneer de staat van instandhouding voor het betrokken criterium ongunstig(☹) of gunstig (☺) is. Bij sommige criteria is het ook mogelijk om met ☺☺ aan te duiden of de 'grenswaarde' voor een lokaal 'goede' toestand bereikt is.

Je kan deze fiches downloaden op de website van Natuur en Bos: <https://www.natuurenbos.be/beleid-wetgeving/natuurbeheer/natuurbeheerplan/het-nieuwe-natuurbeheerplan-geldig-van-28102017/e>.

3. Bijkomende inventarisaties

In deel 1 verkenning van het natuurbeheerplan kan beslist zijn om bijkomende inventarisaties uit te voeren. Je bepaalt zelf hoe je deze bijkomende inventarisaties zal uitvoeren en verwerken. Je moet wel de te volgen methode op voorhand vaststellen en noteren.

Het belangrijkste is dat je de resultaten moeten kunnen gebruiken bij het formuleren van doelen en/of het uitstippelen van de inrichting of het beheer van het terrein.

4. Resultaat van de inventarisatie

Je verwerkt de inventarisatiegegevens in de volgende documenten:

1. Een kaart met aanduiding van de aanwezige vegetatietypes
2. Een samenvatting van de kenmerken aan de hand van tabellen en/of kaarten.
3. Een kaart van de aanwezige Europees te beschermen habitats en regionaal belangrijke biotopen met vermelding van de staat van instandhouding.
4. Een kaart of bespreking van de uitgevoerde bijkomende inventarisaties.